

Čipka za vse čase

Del kulturne dediščine, ki ni le stvar preteklosti

ANJA PUCER

Ob misli na čipko se marsikdo spomni na prte, zavese in posteljnino, ki krasijo marsikatero stanovanje naših babic. Tako jo hitro povežemo s preteklostjo. A dogodki, ki smo jim bili priča v zadnjem tednu po Sloveniji, pripovedujejo drugačno zgodbo.

Letošnji junij je bil odet v čipko, saj je Slovenija gostila 17. svetovni čipkarski kongres in generalno skupščino Mednarodne organizacije za klekljano in šivano čipko OI DFA. Osrednje kongresno dogajanje je potekalo med 24. in 26. junijem na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, spremljajoče dejavnosti pa tudi po številnih drugih krajih po Sloveniji.

Sodobne čipke

Med osrednjimi dogodki kongresa je bil Čipkasti modni spektakel na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Svoje kreacije z idrijsko čipko so ob tej priložnosti predstavili številni priznani slovenski modni kreatorji in študenti modnega oblikovanja **Naravoslovnotehniške fakultete**, Oddelka za tekstilstvo, grafiko in oblikovanje z **Univerze v Ljubljani**. »Skupaj s priznanimi slovenskimi modnimi oblikovalci dokazujemo, da ima ročno izdelana čipka svoje mesto tudi v svetu visoke mode,« pravi župan Idrije Bojan Sever.

Občudovali smo kreacije Maje Svetlik, Boruta Šulina, Damiane B. Logar, Damijane Marinič Gerbec, Irme Vončina, Maje Štamol Droljc, Marite Narobe, Lidije Anzelm in Urške Guček Pagon, Mojce Celin, Petje Berginc, Stanke Blatnik Blagotinšek, Tanje Zorn Grželj, Tine Koder Grajzar, Tjaše Škapin ter Urše Drogenik. Študentje NTF so navdih črpali iz življenjskih stilov različnih najstniških idolov (glasbenikov, športnikov, blogerjev) in tako predstavili čipko na zelo sodoben način v sproščenih kreacijah za najstnike. Po modni pisti so se sprehodile številne znane slovenske manekenke (Iryna Osypenko Nemeč, Tjaša Kokalj Jerala, Nives Orešnik ...), za to priložnost se je v čipko odela tudi voditeljica Lorella Flego.

Sodelovanje med študenti NTF in klekljaricami poteka v sklopu izobraževalnega, raziskovalnega in razvojnega programa NIMIS. Ta je usmerjen v razvoj in preoblikovanje idrijske čipke iz tradicionalne v nekoliko sodobnejši likovni izraz, nove oblikovne možnosti in barve, torej v sodobno čipko, umešče-

no v današnji življenjski prostor.

Slovenija, klekljarsko središča sveta

Ena najpomembnejših in najodmevnejših dejavnosti OI DFA je prav organizacija svetovnega čipkarskega kongresa, ki poteka vsaki dve leti v eni od držav članic. Kongres je izjemna priložnost za predstavitev svetovni čipkarski javnosti, za seznanjanje z dosežki na področju čipkarstva na mednarodni ravni, za izmenjavo znanj in izkušenj, za vzpostavljanje in ohranjanje strokovnih, poslovnih ter prijateljskih vezi in seveda tudi odlična poslovna priložnost. Pobudo za organizacijo dogodka v Sloveniji je dal idrijski župan Bojan Sever. S tem dogodkom je Slovenija med drugim dobila priložnost, da se vpiše med najpomembnejša klekljarska središča sveta.

Dogajanje pred kongresom OI DFA je zaznamoval 35. Festival idrijske čipke, največji dogodek, namenjen ohranjanju razvoju in prepoznavnosti klekljane čipke v Sloveniji. Osrednja nit festivala, ki je potekal med 17. in 19. junijem 2016 je praznovanje 140-letnice neprekinjenega delovanja Čipkarske šole Idrija. Dogajanje, razstave, delavnice in dogodki so tako posvečeni šoli, ki že vrsto let posreduje znanje in skrbi za ohranjanje in razvoj klekljane idrijske čipke.

Poleg številnih drugih dogodkov so za udeležence kongresa organizirali vodene ture v slovenska klekljarska središča. Idrija je pripravila različen nabor vodenih turističnih izletov za skupine z ogledom razstav, prikazom in delavnicami klekljanja in edinstvene Unescove dediščine živega srebra.

ČIPKaste vezi

Živahno je bilo tudi v Slovenskem etnografskem muzeju, kjer je bilo odprte razstave ČIPKaste vezi. Ta ponuja izbor čipk iz različnih slovenskih muzejev in s čipkami okrašenih predmetov, ki dokumentirajo pretekle vrednosti in pomene čipkastega. Sodobna čipka pa je predstavljena z gradivom številnih sodelujočih institucij, društev, projektov in posameznikov, ki so dejavno povezani s čipkami. Tako je razstava na eni strani pripoved o razsežnostih dediščine preteklega, obenem pa tudi oblika evidentiranja dedišči-

ne, ki nastaja.

Pomen in oblikovanje čipke se namreč skozi zgodovino spreminjata. Sprva so bile čipke namenjene cerkvenim in posvetnim vladarjem ter peščici bogatih meščanov. V posvetni rabi je bila namenjena oblačilom posebnega pomena (obrobe, naborki, vstavki) in reprezentančnim stanovanjskim ko-

som. Z izumom strojnih čipk se je raba razširila tudi med druge sloje prebivalstva. V današnjem času pa klekljana čipka kot dediščinska kategorija dobiva vedno večji pomen v reprezentančnih protokolarnih darilih, stenskem okrasju, pojavlja se kot nakit, novoletni okraski ipd. »Postaja del lokalnoidentitetnih prireditev, razstav, mednarodnih projektov,« pravi kustosinja za oblačilno kulturo in tekstil dr. Janja Žagar, avtorica razstave. »V preteklosti so bile klekljarice brezimne, avtorske čipke so ena od značilnosti sodobnega časa,« še dodaja avtorica. »Avtorska čipka je vsaka tista, katere avtor vzorca in avtor izdelave sta znana – to je ena od značilnosti zadnjih let in takšne so sodobne tendence. Značilnost našega časa pač je, da se vsaka stvar avtorizira, torej se to dogaja tudi s sodobnimi čipkastimi tvorbami, posebej če so izdelki unikatni.«

Dvojnost čipke v Sloveniji

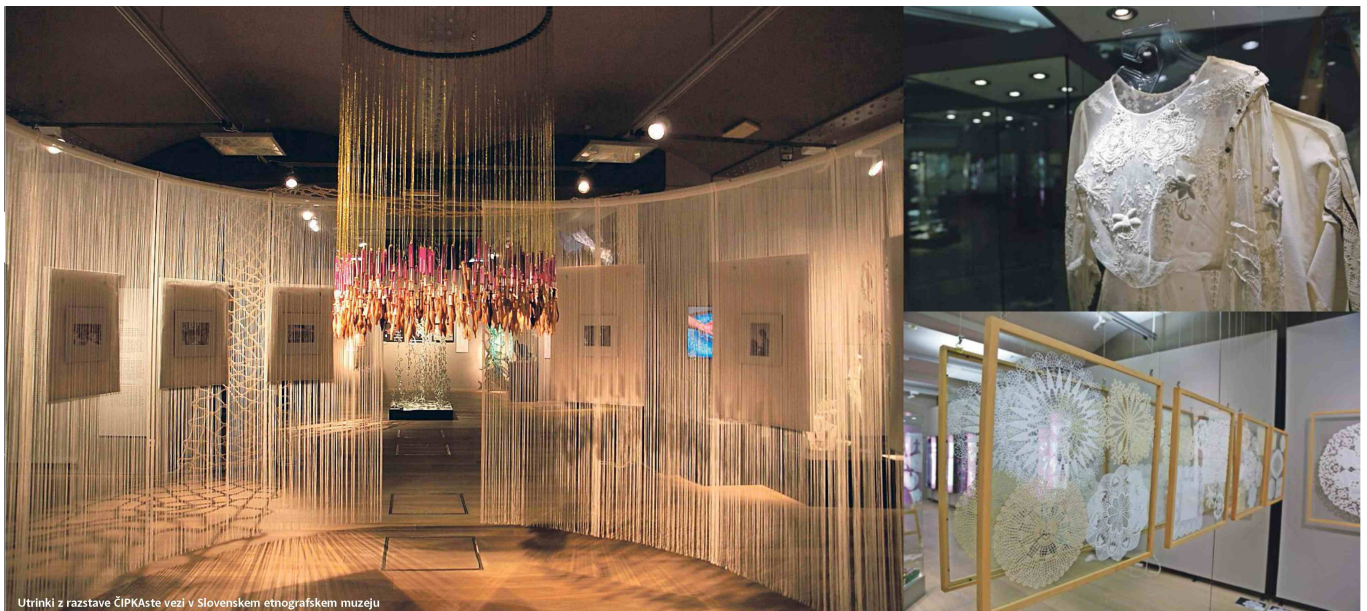
Čipka je doslej edina, ki je na seznamu žive kulturne dediščine vpisana kar dvakrat. Tako razlikujemo klekljane idrijske in klekljane slovenske čipke. Za zaščito prvih so že pred leti poskrbeli v Idriji, nekoliko kasneje pa so zaščitili še čipke, ki jih izdelujejo klekljarice iz Žirov, Železnikov in s Prevalj na Koroskem. »Razlika med obema ni v tehniki ali izdelavi, temveč se kaže posledica zgodovinskega razvoja krajev oziroma regij,« pravi Janja Žagar.

Klekljanje čipk ima na Slovenskem dolgo tradicijo, ki se je z izobraževanjem in prenašanjem iz roda v rod ohranila do danes. Zaradi velikega števila posameznikov, društev in šol, ki formalno in neformalno ohranjajo dediščino klekljanja, je bil leta 2016 za obe enoti, Klekljane idrijske čipke in Klekljane slovenske čipke, sprejet odlok o razgla-

sitvi klekljanja čipka za živo mojstrovino državnega pomena. Na željo slovenskih klekljaric je v pripravi nominacija enote Klekljanje čipk v Sloveniji za Unescov reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva, pravi dr. Nena Židov, kustosinja za družbeno kulturo Slovenskega etnološkega muzeja.

Čipka si torej aktivno utira pot v naš čas, se modernizira in preoblikuje, ni več le stvar preteklosti, dnevne sobe naših babic ali muzejev, ampak tudi okrasje sodobnega časa in na novo nastajajoča dediščina. •

V današnjem času klekljana čipka kot dediščinska kategorija dobiva vedno večji pomen v reprezentančnih protokolarnih darilih, stenskem okrasju, pojavlja se kot nakit, novoletni okraski ... postaja del lokalnoidentitetnih prireditev, razstav, mednarodnih projektov.

Čipkasti modni spektakel je potrdil, da ima čipka svoje mesto tudi v svetu visoke mode. Foto promocijsko gradivo